

– № 1. – С. 168-174. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_1_27.

6. Пуцентейло, П. Р. Стратегічний аналіз як важливий елемент управління підприємством [Електронний ресурс] / П.Р. Пуцентейло, О.О. Гуменюк // Інноваційна економіка. – 2016. – № 3-4 (62). – С. 196-205. – Режим доступу : <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3490>

Латкіна Світлана

старший викладач

Херсонський національний технічний університет

м. Херсон

Стегалюк Єлізавета

магістр

Варшавська школа економіки

м. Варшава, Польща

OCENA EFEKTU BEZROBOCIA

Jednym z najbardziej palących problemów w Polsce jest bezrobocie, które utrzymuje się na wysokim poziomie. Ważna jest klasyfikacja bezrobocia na dwa typy: bezrobocie równowagi i bezrobocie nierównowagi. Duży wkład do klasyfikacji wnieśli autorzy teorii naturalnej stopy bezrobocia i teorii NAIRU, które traktowali jako bezrobocie równowagi. Podczas, gdy naturalna stopa bezrobocia oraz stopa bezrobocia NAIRU są uzależnione od określonych czynników realnych, przyjmowano, że bezrobocie nierównowagi było zależne przede wszystkim od rozmiarów efektywnego popytu na towary. W teorii histerezy bezrobocia zwrócono uwagę na znaczenie zmiany popytu na towary dla różnych poziomów bezrobocia równowagi. Gwałtowny wzrost bezrobocia w latach 80-tych w Europie Zachodniej wpłynął na bezrobocie równowagi, które musiało wzrosnąć. Tak wysoki poziom bezrobocia został wyjaśniony na dwa różne sposoby[1].

Samo pojęcie histerezy oznacza, że równowaga danego systemu nie zależy tylko od sił zewnętrznych, ale również od własnej historii [2]. Histereza bezrobocia jest to zjawisko, gdy poziom bezrobocia równowagi jest uzależniony nie tylko od stanu czynników strukturalnych, a i od wcześniejszych tendencji bezrobocia [2].

Teorie histerezy tłumaczą dlaczego, mimo tego że koniunktura się poprawia, bezrobocie i tak nie obniża się do poziomu sprzed recesji. W okresie recesji gospodarczej występuje niedobór kapitału ludzkiego oraz rzeczowego, czyli proces zwiększenia się poziomu bezrobocia równowagi staje się coraz głębszy. W gospodarce rynkowej istnieje tendencja do utrzymywania się wysokiego bezrobocia, a wtedy istnieje potrzeba aktywnych działań w tej sferze. Koncepcja NAIRU zakłada ograniczenie trwałego bezrobocia, które doprowadziłyby do przyspieszenia procesów

inflacyjnych. Natomiast w teorii histerezy redukcja faktycznej stopy bezrobocia powoduje również spadek bezrobocia równowagi [2]. Badacze zjawisk histerezy nie wykluczają stosowania narzędzi polityki dochodowej, dobór odpowiedniego narzędzia następuje po weryfikacji przyczyn nierównowagi na rynku pracy. W literaturze wskazuje się na trzy modele histerezy [2]: model ubytku kapitału ludzkiego, model ubytku kapitału rzeczowego, model „insider-outsider”.

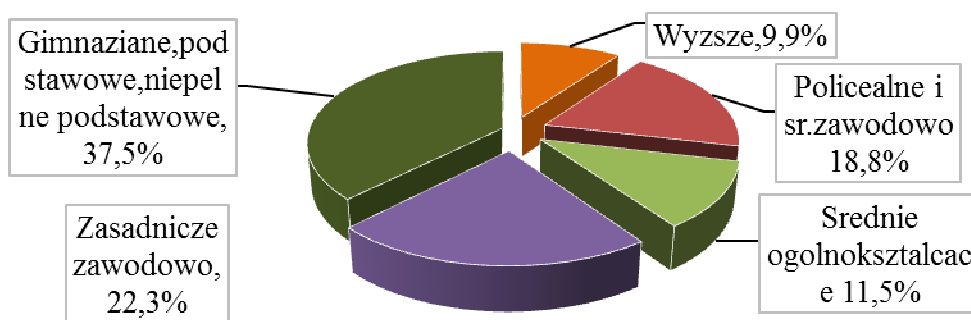
Teoria kapitału ludzkiego nie jest teorią rynku pracy. Jej powstanie jest efektem poszukiwań przyczyn zróżnicowania płac między zatrudnionymi oraz bezrobociem w poszczególnych grupach [1]. Przyjmuje się w niej założenie, że siła robocza nie jest jednorodna, przejawem czego jest różna produktywność krańcowa pracowników. Wówczas gdy mamy do czynienia z negatywnym wstrząsem popytowym lub negatywnym wstrząsem podażowym część osób traci pracę. W tym momencie wraz z pogarszaniem sytuacji gospodarczej zmniejsza się co raz bardziej szansa na znalezienie pracy przez osoby bezrobotne. Ta sytuacja związana jest ze zmniejszeniem kapitału ludzkiego osoby niepracującej, poprzez rozwój technologii.

W modelu ubytku kapitału rzeczowego zaznacza się, iż rozmiary zatrudnienia w gospodarce zależą od poziomu wykorzystania zdolności produkcyjnych. W sytuacji negatywnego wstrząsu popytowego, następuje zmniejszenie wykorzystywania istniejących mocy produkcyjnych. Wynika najczęściej z tego, że przedsiębiorstwa pozbywają się części urządzeń i maszyn, i zmniejszają nakłady inwestycyjne na rozwój kapitału rzeczowego, co jest barierą dla zwiększenia zatrudnienia i ograniczenia bezrobocia [1]. Ubytek kapitału rzeczowego ma charakter raczej krótkookresowy. W gospodarkach bardziej rozwiniętych mamy do czynienia ze wzrostem produktu potencjalnego, a zatem również wzrost kapitału rzeczowego w dłuższej perspektywie. Model „insider-outsider” kładzie nacisk na asymetrię procesu ustalania płac pomiędzy osobami zatrudnionymi, nazywanymi – insiders, a tymi co pracy poszukują, czyli outsiders. Relatywnie wyższą pozycję przetargową mają insiderzy, mogą oni bezpośrednio wpływać na wysokość swojej płacy, która została ustalona podczas negocjacji z pracodawcą. Z trzech wymienionych powyżej modeli można wyciągnąć następujące wnioski: po pierwsze, dzięki stosowaniu aktywnej polityki pieniężnej państwo będzie w stanie obniżyć poziom faktycznego bezrobocia. W tym przypadku, również obniży się poziom bezrobocia równowagi, tak jak zgodnie z samym mechanizmem działania histerezy, bezrobocie równowagi dąży za bezrobociem faktycznym. Po drugie, zwiększenie nakładów na aktywizację bezrobotnych poprzez aktywne programy rynku pracy, w celu zmniejszenia bezrobocia, dotyczą te działania szczególnie bezrobotnych długookresowo. Po trzecie, dzięki osłabieniu pozycji związków zawodowych oraz obniżeniu kosztów przyjęć do pracy i zwolnień z pracy, można osiągnąć osłabienie pozycji insiderów w przedsiębiorstwie, tym samym ograniczając bezrobocie.

W modelach histerezy, które są oparte na ubytku kapitału ludzkiego bardzo ważną rolę odgrywa bezrobocie długookresowe. Długi okres pozostawania bez zatrudnienia oznacza zmniejszenie szans na ponowne zatrudnienie, ludzie

pozostający bez pracy nie tworzą efektywnej podaży pracy, co przyczynia się do wzrostu presji na wzrost płac, a to utrwała nierównowagę [1]. Tego zjawiska nie byłoby, gdyby płace charakteryzowały się relatywnie wysoką elastycznością.

2015 roku wyniosło 33,8% od ogólnej liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W wielkości bezwzględnej - 433 tys. osób, występuje tutaj ryzyko przekształcenia się bezrobocia rzeczywistego w naturalne. Osoby pozostające bez pracy mniej niż 6 miesięcy oraz powyżej 13 miesięcy – stanowią najbardziej liczebną grupę 49,4%; 34,0% odpowiednio, ogółu bezrobotnych. W II kw. wskaźniki delikatnie się obniżyły, natomiast procent osób pozostających bez pracy w okresie od 7 do 12 miesięcy, wzrósł o 2,2%. Efekt histerezy jest dosyć słaby, wśród bezrobotnych przeważają osoby posiadające wykształcenie podstawowe oraz zawodowe, natomiast niekorzystny wpływ na konkurencyjność gospodarki wywierają osoby niepracujące z wykształceniem wyższym. Bardzo dużym kosztem jest odbudowa kapitału ludzkiego dla tej drugiej wyżej wymienionej kategorii niepracujących. Im dłużej taka osoba nie pracuje, tym mniejsze ma szanse na znalezienie pracy, również względem ich aspiracji zawodowych. Na Rysunku 1. można zauważyć, że najliczniejszą grupą są osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym – 37,5% ogółu bezrobotnych. Dość wysoki udział bezrobotnych 22,3% kształtuje się wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. W najlepszej sytuacji znajdują się osoby z wykształceniem wyższym – 9,9% oraz ze średnim ogólnokształcącym – 11,5%.

Rysunek1. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Kwartalnej informacji o rynku pracy (BAEL) 2015 s. 15

Udział osób niepracujących po wykształceniu policealnym i średnim zawodowo wynosi 18,8% ogółu bezrobotnych. Analizując powyższe dane, należy dodać, że wśród osób najdłużej poszukujących pracę są osoby w wykształceniu zasadniczym zawodowym. Osoby o najniższych kwalifikacjach zawodowych poszukują pracę ok. 18 miesięcy, natomiast osoby z wykształceniem wyższym 9 miesięcy [1]. Z każdym rokiem długość poszukiwania pracy się skraca, co wskazuje na korzystną przyszłą tendencję. Jak zaznaczają Layard, Nickell i Jackmann (1991), spadek efektywności poszukiwania pracy wśród bezrobotnych utrwała efekty histerezy [1]. Koncepcja

histerezy bezrobocia próbuje wytłumaczyć utrzymanie się bezrobocia w okresie wzrostu gospodarczego. Efekt obniżania potencjału pracowników długo pozostających bez pracy doprowadza do dualizacji rynku pracy.

Bibliografia

1. Snowdon, B. Współczesne nurty teorii makroekonomii [Text] / B. Snowdon, H. Vane, P. Wynarczyk. – Warszawa : wyd. PWN, 1998. – 340 s.
2. Kwiatkowski, E. Bezrobocie. Podstawy teoretyczne [Text] / E. Kwiatkowski. – Warszawa : wyd. PWN, 2002. – 204 s.
3. Bieńkowski, W. Przyszłość integracji europejskiej – konkurencyjność i rynki [Text] / W. Bieńkowski, S. Bukowski, G. Olszewska. – Warszaw : wyd. CeDeWu, 2012. – 174 s.
4. Wojtyna, A. Czy Polsce grozi efekt histerezy? [Text] / A. Wojtyna // Gospodarka narodowa. – 1994. – № 9.
5. Layard, R. Unemployment. Macroeconomics performance and the labour market. Ch.5: Job Search: the duration of unemployment [Text] / R. Layard, S. Nickel, R. Jackman. – Oxford University Press, 1991.

Логоша Роман

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНОКУ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Вагомим чинником, що визначає основні напрямки подальшого розвитку ринку овочевої продукції України, є стан та тенденції розвитку світового ринку овочів. Нині світовий ринок овочів розвивається під дією наступних факторів: загострення продовольчої безпеки у багатьох країнах світу, що зумовлює підвищену увагу до овочів як одного із основних продуктів харчування з боку міжнародних організацій, глобалізація сільського господарства внаслідок пом'якшення торговельних бар'єрів, посилення ролі споживача та конкуренції на ринку овочів, підвищення вимог споживачів до якості кінцевої продукції, впровадження інноваційних розробок у діяльність з виробництва сільськогосподарської продукції. Це в свою чергу впливає на підвищення ефективності виробництва овочів, поглиблення процесу вертикальної інтеграції та активізацію партнерських відносин [1, с. 48].

Україна входить до числа провідних світових виробників овочів. Частка України у світовому виробництві овочів у 2015 році склала 1%. Українська